

Grundlæggende kildekritik

Når man arbejder med skriftlige og mundtlige historiske kilder, er der en række spørgsmål, man kan stille for at vurdere, hvor troværdig kilden er. Alle spørgsmål giver ikke nødvendigvis mening ved alle kilder.

Hvem er forfatteren til kilden? Hvor befinder han sig under begivenhederne, der fortælles om?

- En person, der selv har været øjenvidne til de begivenheder han beskriver, kaldes for et *førstehåndside*. Hvis personen kun har fået det genfortalt af en, der har oplevet det, kaldes han et *andehåndside*.
- Man skelner også mellem *primære kilder* og *sekundære kilder*. En primær kilder er udgangspunktet for de øvrige kilder. Hvis personen ikke har oplevet begivenheden selv, men kun genfortæller den, er det en sekundær kilde.

Hvilke forudsætninger har personen? Ved han noget om det, han beskriver?

- Det er bedst, hvis personen forstår de forhold, som han beskriver. En kørelærer, der beskriver et trafikuheld, har en for eksempel en grundig viden om emnet og kan derfor udførligt beskrive, hvad der er sket.

Hvorfor er kilden blevet nedskrevet eller fortalt? Hvem er modtageren?

- Der er stort forskel på, om kilden er lavet til *privat* eller *fortroligt brug* – for eksempel til sig selv eller til en mindre/lukket gruppe – eller om den er lavet til *offentligt brug* for alle. Kilder, der er lavet til offentligt brug vil ofte være redigerede, så de udelader en del af de samlede fakta eller kun viser én bestemt synsvinkel på emnet. Se også *tendens*.

	Personlige, for eksempel:	Institutionelle, for eksempel:
Private/fortrolige	Breve/e-mails / SMS'er Dagbøger Notater	Interne notater, referater eller rapporter Interne breve/e-mails
Offentlige / officielle	Taler Artikler Erindringer	Love og vedtægter Pressemeddelelser Officielle udtalelser fra offentlige instanser, regeringen, ministre osv.

- Personen kan være ansat eller betalt til at lave en bestemt fremstilling af en person, virksomhed eller instans. Dette kan for eksempel være en tekstforfatter i et reklamebureau, der skal beskrive en politiker så positiv som muligt, så vælgerne vil stemme på vedkommende. Omvendt kan for eksempel journalister vælge at fremhæve en politikers fejl for at få flere læsere eller seere.

Hvornår er kilden skrevet? Er den samtidig eller ikke-samtidig?

- Kilden kan være skrevet med begivenhederne eller på et senere tidspunkt. Dette kaldes *samtidige* eller *ikke-samtidige kilder*. En dagbog er en samtidig kilde, mens en erindring er en ikke-samtidig. Samtidige kilder er oftest de bedste, da personer kan glemme eller huske forkert, når der er gået nogle år efter begivenheden.
- Man skelner også mellem *levn* og *beretninger* – et *levn* er en kilde, der er opstået *som en del af begivenheden*, for eksempel en regnskabsbog eller en kirkebog. En *beretning* er en kilde, der senere fortæller om begivenheden.

Er forfatterens holdninger eller følelser tydelige? Hvad er kildens tendens? Subjektiv eller objektiv?

- En kilde kan være meget farvet af personens holdninger og positive eller negative følelser til begivenheden. I de tilfælde siger man, at kildens tendens er *subjektiv*. Hvis personen forsøger at beskrive begivenheder nøgternt og neutralt, kalder man den for *objektiv*.

Er kildens holdning og synsvinkel den samme som flertallets? Er kilden repræsentativ?

- Det er ikke sikkert, at personens opfattelse og mening om begivenhederne stemmer overens med folks generelle holdninger. Kilden kan tale på vegne af sig selv eller en mindre gruppe. En talsmand for et nynazistisk parti vil for eksempel ikke have samme holdning til Hitler som den øvrige befolkning.

Ud fra disse spørgsmål kan man give en samlet vurdering af, hvor god kilden er. Kan vi stole på den? Er tingene beskrevet, som de virkelig skete? Kort og godt: Vær kritiske over for, hvad I læser!